

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 100:3

Onder redactie van Prof. Dr K. Schilder.

Medewerkers: Ds F. A. den Boeft, Helpman; Ds E. T. v. d. Born, Amersfoort; Prof. P. Deddens, Kampen; Ds D. van Dijk, Groningen; Ds J. Francke, Rotterdam; P. Groen, Rotterdam; Prof. B. Holwerda, Amersfoort; K. v. Huizen, Groningen; A. Janse, Breda; Dr P. Jasperse, Leiden; Ds B. Jongeling, Sappemeer; Ds H. Knoop, Rotterdam; Ds J. Meester, Haarlemmermeer; Mr J. Meulink, Enschede; Dr G. K. Schoep, Den Haag; A. Schilder, Den Haag; Ds J. Smelik, Apeldoorn; Dr H. Smilde, Groningen; Ds J. P. v. d. Stoel, Groningen; D. Stroo, Bussum; Prof. Dr C. v. Til, Philadelphia, Pa, U.S.A.; Prof. C. Veenhof, Kampen; Ds G. Visser, Kampen; Ds F. de Vries, 's-Gravenhage; Ds D. K. Wielenga, Rotterdam; A. Zijlstra, Groningen.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan: Prof. Dr K. SCHILDER, Vloedijk 14, Kampen
Adm.-adres: Oosterbaan & Le Cointre N.V. — Goes

Postrekening No. 400040 — Telefoon 2424
BUREAU „DE REFORMATIE“ — GOES
Ingevolge papierenwet B.P.P. no. 6585 verschijnt deze uitgave wekelijks en is de omvang van dit nummer 8 pag., form. 30 x 41½ cm.

Abonnement: f 4.— per half jaar bij vooruitbetaling
Voor het Buitenland en Ned. Indië f 10.— per jaar
Advertentiën: 10 cent per num. Losse nummers 20 cent

BEZWAARDEN

over en onder de synodocratie 51

HOOFDARTIKEL

Wij zijn nu aan het eind gekomen van onze bespreking van wat er in den kring der mannen, die door de grondgedachten van de Wijsbegeerte der Wetsidee werden gegrepen, omtrent de bij het kerkelijk conflict in geding gekomen kwesties werd geleerd en gepropageerd.

We kunnen, wat we zoo vonden, als volgt samenvatten:

Vóór het conflict uitbrak, dat de Synode van 1942 schiep en door haar opvolgster tot de verschrikking van een kerkelijk schisma werd opgedreven; werd de Schriftuurlijke boodschap omtrent verbond, belofte en doop, zooals deze b.v. in de „Verklaring van Gevoelen“ der bezwaarden werd geformuleerd, door de mannen van de Wijsbegeerte der Wetsidee met grooten nadruk in allerlei variatie gesteund en door velerlei argumentatie verkondigd. De reformatische prediking omtrent die realiteiten, waaraan mannen als Prof. Lindeboom onder veel miskenning, te midden van een opkomend vloed van kuyperiaansche ideeën trouw was gebleven, werd door hen met nieuwe wapens en met nieuw élan uitgewerkt en verdedigd. Speciaal het werk van Dr Sietsma, Prof. Vollenhoven en Dr Zuidema trekken daarbij de aandacht.

Bij allerlei nuance in opvatting stond voor allen onwrikbaar vast:

1o. dat de ééne en ondeelbare belofte des Evangelies of des verbonds, welke in het spreken Gods steeds onlosmakelijk verbonden is met de roeping des HEEREN aan alle bondelingen gelijkelyk toekomt;

2o. dat deze belofte als regel in den weg des geloofs bij hen die haar ontvingen haar vervulling vindt;

3o. dat de kinderen der geloovigen, krachtens deze belofte, allen en gelijkelyk in het verbond des HEEREN zijn opgenomen;

4o. dat de naar Gods ordening bediende doop, die een zegel op die belofte of dat verbond is, steeds een volle, echte, waarachtige doop is;

5o. dat het „in Christus geheiligd“ uit de eerste doopvraag niet een „uitwendige“, maar evenmin zonder meer een „inwendige“ heiligheid aanduidt; doch als een allen bondelingen krachtens Gods belofte toekomende verbondsheiligheid moet worden getypeerd;

6o. dat een houden van de kinderen des verbonds voor reeds wedergeboren kinderen niet in de Schrift is gefundeerd en daarom ook niet door haar wordt geëischt.

Van ganscher harte één in deze overtuiging beseften alle aanhangers van de wijsbegeerte der wetsidee, dat ze in het conflict, dat in 1942—'43 zulke dreigende vormen aannam, met heel hun existentie betrokken waren. Voor hen doemde scherp en nadrukkelijk de vraag op: zal, wat wij door Gods genade als Schriftuurlijke boodschap hebben leeren kennen, „vrij en ongehinderd“ in de Gereformeerde Kerken geleerd mogen worden? En zullen wij dat, voor zoover wij leden van die kerken zijn, zonder in een gewetensconflict te geraken, mogen blijven propageeren als een verlossende waarheid? En terwijl deze vraag hun zielen benauwde, zagen ze met groeiende ongerustheid de succesvolle opmarsch van de kerkelijke hiërarchie in de zichzelf steeds continueerende synodes en derzelver verdere praktijken.

Als één man zijn toen alle vooraanstaanden uit dien kring, onder leiding van de professoren Vollenhoven en Dooyeweerd, in het geweer gekomen. Wat is er toen door hen gestudeerd, gesproken, gepetitioneerd.

In de dogmatische moeilijkheden zochten ze rusteloos en met groote vaardigheid en liefde naar uitwegen. Practisch werd geen enkele poging om wat meer dogmatische „ruimte“ te verkrijgen, ondernomen of zij wisten er van en dienden van advies. En toen het kerkrechtelijk conflict in de schorsing van Prof. Schilder acuut werd, zonden zij het monumentale bezwaarschrift naar de synode, waarin de schorsing van Prof. Schilder als een „over de geheele linie“ met „de grondslagen onzer Kerken-orde“ in strijd zijnde daad werd gediskwalificeerd.

Plotseeling evenwel veranderde de situatie grondig. Toen het kwaad, waartegen men zoo energiek en trouw had gevochten, tot zijn hoogtepunt was gekomen en definitief was geworden;

toen namelijk de synode hard en meedoogenloos doorzette en haar leerbesluiten — nadat zij den inhoud daarvan in het volle licht had geplaatst — als „goddelijke waarheden“ zoo vast mogelijk op de consciëntiën vastschroefde en ze met tuchtmaatregelen bezegele;

toen de hiërarchie zich in de kerken definitief had vastgezet en haar kerkverwoestend karakter ten volle openbaar was geworden;

toen dus de noodzaak tot strijd — tot voorlichting, tot getuigenis, tot protest — grooter werd dan ooit — toen werd, globaal genomen, het verzet gestaakt.

Velen zwegen sinds dien tijd. Ze staakten hun actief, verantwoordelijk medeleven en medestrijden. Ze lieten de kerk, wat hen betrof, aan haar lot over. Ze verloren zich dikwijls droevig en gedisilluseerd, in ander werk. Ze meenden van hun kerkelijke belangstelling voldoende blij te hebben gegeven indien ze een keer per Zondag ter kerk kwamen.

Anderen gingen, al of niet publiek rekenschap van gevoels afleggend, over stag.

We wezen daar reeds op.

Wonderlijke dingen geschieden!

Ds S. J. Popma van Amersfoort, die een werkzaam aandeel had in de voorbereiding van het bezwaarschrift-Vollenhoven-Dooyeweerd, dat de schorsing van Prof. Schilder zoo weergaloos scherp veroordeelde, schreef een tijd later in de Amersfoortsche kerkbode: „Wij..... zijn er diep van overtuigd, dat er van onrecht geen sprake is, en dat de schorsings- en afzettingbesluiten genomen moesten worden op grond van Gods Woord en de kerkenordening“.

Ds J. M. Spier, toen van 's-Gravendeel, nu van Sneek, ondertekende eenmaal het volgende stuk:

„In deze historische dagen, nu de eenheid van onze in de vorige eeuw vrijgemaakte en sinds 1892 vereenigde kerken op het spel staat, voelen wij ons gedrongen, geroepen als wij zijn datgene te doen, wat onder de genade des Heeren dienen kan tot het bewaren van de eenheid onzer kerken, het volgende uit te spreken:

1. wat de leeruitspraken van 1942 betreft, verklaren wij openlijk, dat wij de confessionele binding aan de uitspraak, „dat volgens de belijdenis onzer kerken het zaad des verbonds krachtens de belofte Gods te houden is voor wedergeboren en in Christus geheiligd, totdat bij het opwassen uit wandel of leer het tegendeel blijkt“, ook zooals zij volgens de synode gelezen zouden kunnen worden naar

de gewijzigde Amersfoortsche formule, niet kunnen aanvaarden, wij deze uitspraak niet gefundeerd is in de Heilige Schrift en de Confessie (1 Cor. 7:14; Heid. Cat., vr. en antw. 74);

2. ten aanzien van de schorsing van Prof. Dr K. Schilder oordeelen wij, dat de aangevoerde gronden ondeugdelijk zijn en dat deze schorsing mitsdien onrechtmatig is. Ook oordeelen wij het in strijd te zijn met Gods Woord, dat hem de gelegenheid onthouden is zich vóór zijn schorsing schriftelijk tegen de ingebrachte beschuldiging van scheurmaking te verweren;

3. ten aanzien van de schorsing van dezen emeritus-predikant met algeheele terzijdestelling van artikel 79 K.O., verklaren wij daardoor de rechten der plaatselijke kerken en de rechtspositie van de predikanten der kerken ernstig te zien aangetast;

4. staande voor het aangezicht des Heeren en onze verantwoordelijkheid beseffend ook tegenover de kerkgeschiedenis en de gereformeerde gezindte in ons vaderland, verklaren wij, dat wij naar de orde Gods in Zijn kerk onze kerkeraden van dit gevoel in kennis hebben gesteld en alles in het werk zullen stellen wat de synode van 1946 er toe zou kunnen leiden om den onder ons voor 1942 bestaanden toestand te herstellen en het onder ons begane onrecht weg te nemen.

Het is onze innige overtuiging, dat alleen in dien weg de vrede in onze Kerken terug kan keeren als genade-geschenk van God“.

Gebruik makend van den nevel, dien de vervangingsformule voor oppervlakkigen over het ontzettende stuk kerkgeschiedenis der laatste jaren wierp, durft hij nu schrijven, dat uitspraken als: alle kinderen des verbonds zijn „gedoopt met 'n vollen, waarachtigen doop en allen waren als kinderen der geloovigen waarlijk bondelingen“; en: „aan allen (zijn) de beloften van het genadeverbond beteeekend en verzegeld“; en dat „het-in-Christus-geheiligd-zijn moet worden opgevat als een verbondsheiligheid, die niet „slechts“ een uitwendige heiliging is, die de inwendige heiliging niet buitensluit, maar ook niet altijd insluit“ — geheel en al in overeenstemming is met de vervangingsformule, wel-

INHOUD

Hoofdartikel Bezwaarden over en onder de synodocratie, 51.

Uit de Schrift „Meer en minder“ wijkt voor „allermeeest en nog-weer-meer“ (Ex. 44:19), 2.

Kerkelijk leven Open brief aan ds B. A. Bos. Dr Ridderbos c.s. vraagt naar den bekenden weg. Bezwaarden met een „positie“.

Politieke en Sociale leven De crisis van het gezag in het bedrijfsleven, 4. Studieschets over de Partij van den Arbeid.

Zending Eenige opmerkingen naar aan- en Evangelisatie leiding van dr J. Verkuyt's dissertatie.

Groninger Brieven Gedicht Voorzomer.

Persschouw Promotie dr J. Verkuyt. Ds C. Stam contra dr J. Ridderbos c.s. Een vraag aan ds Stam.

Kerknieuws

ke den zakelijken inhoud van de door hem eens volkomen verworpen leeruitspraken n.b. onveranderd wilde handhaven!

En zoo beleven we thans het aangrijpende gebeuren, dat, terwijl in de Gereformeerde Kerken de bedreiging van het Schriftuurlijke leven der kerk en dus van de zuiverheid en de kracht des geloofs, welke de beoefenaars van de Wijsbegeerte der Wets-idee vroeger zoo scherp zagen en zoo trouw en liefdevol bestreden, in de Gereformeerde Kerken ernstiger is dan ooit;

en ook de ontbinding, welke verwereldlijking, spiritualisme en subjectivisme in de kerk aanrichten in steeds sneller tempo voortschrijdt;

en niet minder de ongeestelijke drang naar centra-

lisatie en de daarmee te bereiken macht en invloed zichtbaar groeit;

en tot overmaat van ramp ook de synthese-geest, die doodelijke kanker van het moderne protestantisme, zijn tienduizenden verslaat —

de phalanx der broeders, welke betuigen, dat zij zich in leven en denken door de religieuze motieven, waaruit de wijsbegeerte haar kracht en richting wil ontleenen, den allereerst noodzakelijken strijd in den kerkelijken sector van de worsteling van Gods rijk in deze wereld hebben gestaakt!

Nee, wij denken, dit schrijvend, niet in de aller-eerste plaats aan de „vrijmaking“.

Wij hebben, zoo oordeelend, het oog op het plotseling beëindigen van den strijd voor waarheid en recht op het moment toen hij noodzakelijker werd dan ooit.

C. V.

UIT DE SCHRIFT

„Meer en minder“ wijkt voor

„allermeest en nog-weer-meer“ II

„En als zij (de priesters) uitgaan tot het buitenste voorhof, namelijk tot het buitenste voorhof tot het volk, zullen zij hunne kleederen, in welke zij gediend hebben, uittrekken, en dezelve nederleggen in de heilige kamers en zullen andere kleederen aantrekken, opdat zij het volk niet heiligen met hunne kleederen“.

Ezechiël 44:19. 1)

Wij gaven ons dus nadere rekenschap van de vraag, hoe het toch kan zijn en wat het wil zeggen, dat de tempelprediking van Ezechiël „eenerzijds“ het decreet bevat, volgens hetwelk heel het tempelgebied één allerheiligste zal wezen, en „anderzijds“ daarbinnen toch weer een diepstvoorhof afbakt met bijzondere heilighedsvoorschriften, gelijk uit den hierboven afgeschreven tekst op het duidelijkst kan blijken. Daarbij sloegen wij bijzonder acht op de beteekenis van deze tempelinrichting in de wederbarende en naar Christus leidende opvoeding van een volk, dat om zijn zonde in ballingschap geleid moest worden; wij zagen, hoe ook hiermee deze prediking wil beschamen en verder leiden in de bekendmaking met de regels van het huisverkeer Gods. Doch, wanneer dit vooropstond, zoo moeten wij nu ook komen tot het laatste woord, het woord, dat de aandacht vasthoudt in laatste instantie niet bij de menschen die opgevoed worden, maar leidt en richt op Hem, die in den beloofden Christus hen opvoedt tot Zich zelf. Ook hier weer wil, naar wij gelooven, het onderlicht aan menschen kinderen positieven dienst verrichten in de zelfopenbaring van den Heilige Israëls over zich.

Wat de Heere dan hiermee bepaald over zichzelf te zeggen heeft? We gelooven dat het althans — wie zal hier naar behooren spreken? — ook dit is: God openbaart op eenvoudige maar wonderlijke wijze, dat het bij Hem altijd meer kan en moet en wil en zal zijn, dan gij denkt en mogelijk acht, ja dan Hij u van zichzelf reeds te denken gaf.

Immers, een kind zou kunnen uittrekken, dat heiliger dan al-er-heiligst toch strikt genomen moeilijk denkbaar, althans in onze menselijke denkwereld moeilijk te plaatsen en kwalijk voorstelbaar is. In onze taal-expansie meenen we al het uiterste, de laatste grens bereikt te hebben in dit wonderlijke, haast onlogische woord „allerheiligst“, dat bijna voor een soortgelijke problematiek plaatst als de dwaze term „allervolmaaktst“. En wie met de Statenvertaling liever wil blijven zeggen, gelijk hij gewend was, „heiligheden der heiligheden“ of „heiligheden der heiligen“, staat er toch eigenlijk al net zoo voor. Hij kwadrateert de heiligheden, vermenigvuldigt in de zooveelste macht, selecteert de uiterste heiligheden uit eventueel minder verreikende betooningen daarvan, kortom, ook hij zegt in onze woorden het laatste dat voorstelbaar is en zou niet weten hoe daar nu toch weer boven uit te gaan.

Maar bedenken we wel eens, dat we eigenlijk hiermee heel de betrekkelijkheid van onze laatste terminologische mogelijkheden hebben bloot gegeven? Nee, ook nu zeggen wij niet, de onjuistheid, noch ook de twijfelachtigheid. Zoolang God zelf ons in zulke woorden voorspreekt over zich, zullen wij in rustige zekerheid Hem naspreken mogen in de overtuiging dat het waarachtig is. Maar betrekkelijkheid, dat is toch heel wat anders, niet waar? En geven we daarvan ons wel recht rekenschap? Immers, wat is eigenlijk het „allerheiligste“? Is er — van Gods kant — wel een meerdere heiligheden voorstelbaar, zóó dat de „mindere“ toch een werkelijke, ongerepte, vlekkellooze, goddelijk-volmaakte heiligheden is? Heiligher dan heilig, hoe moeten wij het ons denken?

Natuurlijk staat die vraag niet op zichzelf. Zij is er, in zekere mate, ook wanneer wij denken over

het Paradijs en de in-zaligheid-dien-staat-en-stand-overtreffende bedeeling van het ook Adam toegezegde „eeuwige leven“. Doch dan schijnt deze vraag in zooverre minder moeilijk, dat wij — afgezien van wat verder nog te zeggen ware over 't onderscheid van tijd en eeuwigheid — tenminste eenige punten van houvast hebben voor ons denken, waarop 't zaligheden- en „volmaaktheid“-verschil van den eenen en den anderen aëon concreet wordt, we denken maar aan het verschil in lichamelijkeit tusschen den mensch van deze, en dien van de nieuwe aarde. Moelijker wordt het ons al weer, wanneer we ons een beeld trachten te vormen van rangen in de engelenwereld of een meer en minder, of ook hier beter gezegd, een meer en nogmeer in de eeuwige gelukzaligheid. Maar al die vragen raken pas de laatste grens, wanneer we den Heere hooren spreken over Zich zelf en van Hem ons hooren verzekeren, dat Hij, die alles is, nochtans méér wordt, dat Hij die alles heeft, nochtans, of neen, juist daarom, geeft eindeloos aan zichzelf, ja dat hij Hem pas volkomen van kracht is die regel, waarnaar Hij ook den mensch bejegt en de prediking — onder meer die van Ezechiël — zich in doet richten: wie heeft, dien zal gegeven worden, en hij zal overvloed hebben. Want Hij is het die pas recht heeft, ja, die eigenlijk alleen maar heeft, en Hij daarom is het wien eindeloos en volmaakt werkelijk gegeven wordt, dat wil hier zeggen — omdat er niemand nevens Hem is om aan Hem te geven — dat Hem gegeven wordt door Hem zelf, dat Hij volkomen en eindeloos geeft aan zichzelf, en dat zóó Hij zich zelven geeft een nimmer eindigenden en zoowel eeuwig als door allen tijd zichzelf vermeederenden, intensiverenden overvloed.

Daarom zal ik bij Hem en in Zijn zaken, van Hem uit beschouwd, eigenlijk niet meer kunnen spreken van meer en „minder“ heilig, maar des te sterker van heilig en nog heiligher, niet van meer en minder, maar van meer, ja sterker, van allermeest en toch altijd nog-weer-meer.

En nu willen we bij dezen tekst van Ezechiël naast zooveel, dat reeds gezegd werd, vooral ook bedenken dat het heele woord „heiligheden“ in dit gansche verband nog steeds sterk cultische beteekenis heeft in oud-testamentischen zin, met alle betrekkelijkheid die naar Gods wil tot Christus' komst vooral daaraan eigen was. Doch dat alles neemt niet weg, integendeel het wijst er heen, dat deze schoolles vooral óók over den Heere zelf te denken wil geven als Dengeen, bij wien nooit gelijkmatigheid gedacht mag worden, doch bij en in en om wien het alles leven is en wel een zoodanig leven, dat het is een geven-aan-zichzelf en een openbaring van zichzelf in sterke krachtconcentratie daar waar dit Hem behaagt. Daarom trekt het hem volk in ballingschap zich gedachten vormen, wanneer het geplaatst wordt voor het „probleem“ (het woord is wat te parmantig, zooals vaak) van één al-er-heiligste (wat is dat??, strikt genomen n.l.) en daarop en daarbinnen toch ook nog weer een voorhof van zich extra concentreerende en intensiverende en daartoe ook zichzelf conserveerende heiligheden? Zooals het trouwens ook zich geplaatst zag voor dat aanverwante „probleem“ van een tempel, waar God den toegang ruimer maakt (vergelyk Hebr. 4:14—16 e.a.) maar tevens één poort, den hoofdingang nog wel, als Zijn particuliere voor goed en voor ieder gesloten houdt (zie de Schriftopening van 24 Juli j.l.).

Maar zoo kan het volk dan ook verder komen in de kennis van Gods Naam; is niet de eerste bede, dat die Naam worde ge-heiligd? Zoo kan het leeren, welk een jaloerschen God het heeft, die zelfs op het terrein van universele en alle oude gradaties wegvagende opperheiligheid, zich in een heilighdom met een bijzonder heilighdsgewaad omgeeft, daar tronend in en onder de heerlijkheid des Heeren, waarmede Hij den tempel vervulde en tot tempel der wedergeboorte heeft gemaakt.

Ja, zoo moet het volk leeren, dat alles bij God al-tijd nog meer kan zijn, ja altijd meer moet zijn. Zij moeten leeren de wetten van de nergens en nimmer

stil staande heiligheden Gods, een heiligheden, die pas zoo heeten wil, wanneer zij is en blijven kan het eeuwig zichzelf vernieuwend resultaat van eindeloze en mate-looze heilig-ing. Want deze vulkaan sterft nooit. En deze krater wil nimmer zwijgen. En het vuur in zijn ingewanden, onder heel het oppervlak, in het rond, wil nooit zich leggen, op geen enkele plaats. Maar omdat het vuur alom zoo krachtig is en niet sterven kan, daarom is de krater zoo ontzagwekkend, Hebr. 10:26—31, 12:18—29. Wee dus nog altijd en nu des te meer hem, die niet serieus neemt het vuur onder zijn voeten, die ergens ter wereld, in eenig „verband“ bijvoorbeeld, zegt: hier hebben we een beetje vrij spel, t.a.v. de sleutelmacht of wat anders. Wee dus hem, die alles gelijkschakelt, alsof, weer bijvoorbeeld, „de kerk“ „naast“ „andere verbanden“ op één lijn ware te beschouwen, en alsof een die er anders over denkt van roomschen zuurdeesem ware te beschuldigen. Want die God, die de tabernakeltrap nu op zolder zet, die proclameert „één breed allerheiligste“, Hij zegt tegelijk: Ik troon onder de lofzangen Israëls, Ik handhaaf Mijn orde, Ik brand van eigen vuur, en gij zult overal verstaan, dat Mijn krater, tot zegen en behoud, of anders tot vloek en verderf, zich opent in Mijn binnenst heilighdom, dat is boven alles in den hemel Mijn troon en vandaag en aan alle bepaaldelijk Mijn kerk, Mijn tempel, als plaats van Woord en Sacrament, en dat het daarom juist in heel dat leven van U en op al die plaatsen zoo ontzaglijk nauw luistert, want gij staat sinds Pinksteren alom op heilig land!

Onze overdenking over dien tekst waarin de fundamentele grondregel van soevereine opperheiligheid in één den tempelkring werd uitgeroepen (43:12), hebben we ongeveer besloten met een verhaal over den koning of de koningin, die in tijd van opstand de macht opnieuw bevestigt, niet door zich nog meer te verschansen, doch door superieur en soverain te gaan staan midden onder de opstandelingen.

Dat verhaal was echter niet gereed. Want de vraag kan gesteld worden: wat gebeurt er daarna? Zal het resultaat van dit koninklijk-naar-buiten-treden zijn, dat nu voortaan het volk kan denken „hij kwam zoo maar onder ons, nu bestaat er geen paleis meer en is hij geworden onzer één, zonder onderscheid“? Integendeel, juist nu zal, na zulken soverainen triomf van openlijke-naar-buiten-treding het paleis uitkomen in versterkte en vernieuwde glorie. De vorst zal in zijn eigen kabinet nu te schroomvalliger worden geëerbiedigd, men zal hem daarin nu temeer moeten erkennen en, na wedergeboorte van revolutie tot gehoorzaamheid, hem zijn vorstelijke glorie ook gewillig gunnen.

Dat zoo het vervolg is van het verhaal, gij kunt het tevens lezen in den nu besproken tekst van den profeet, die eerst den grondregel had bekend gemaakt van den Heilige, die met volle heilighedsspanning uit het kleine kamertje naar buiten trad, naar het gebied waar „de menschen“ verschenen voor Zijn aangezicht. Juist omdat het zóó was, omdat Hij zóó triomfeerde, spreekt Hij nu vervolgens te sterker over Zijn hoog-heilige woning, die het wedergeboren volk nu des te meer Hem gunnen moet en gunnen zal.

Vraagt gij naar vervulling? Dan kan reeds het kleine kind de hoofdzak u weer noemen. Want toen God volkomen naar buiten trad, toen Hij kwam te liggen in een krib onder grove herdershanden, toen juist zongen de engelen, dat in dit uur de glorie ontzagwekkend toenam in de hoogste hemelen voor en om, uitgaande van en weerkeerende tot den levenden God. — En toen later die Zoon tot den einde toe volbracht, Hij gehangen tusschen de revolutionairen, maar het leven nochtans nemend uit den dood, toen werd in den hemel gezongen nog heerlijker: Nu is de zaligheid en de kracht en het Koninkrijk geworden onzes Gods en de macht van Zijn Christus (Openb. 12:10). — En wanneer eens die Christus klaar zal zijn en verschijnen, „zoo maar“, voor de laatste maal, dan zal vervolgens zelfs Hij Zijn bijzondere „macht“ aan den Vader overdragen opdat God zij alles in allen (1 Cor. 15:28). Dat wil dus zeggen: in het uur, waarin meer dan ooit, en nu volkomen, God naar buiten treedt, omdat Hij immers eens en voor goed allen „tempel“ ter zijde schuift, teneinde nu voortaan zelf, met het Lam, eenige tempel te zijn, in dat uur dus der volzalige, zich voleindende, gansch volmaakte gemeenschap, zal Hij tevens glorieuzer dan ooit met Zijn goddelijke paleisglorie zich omgeven — want zelfs de Zoon geeft Zijn bijzondere macht Hem terug, opdat Hij alles zou zijn in allen.

God alles in allen.

En heel de aarde één al-er-heiligste.

Hoort gij de onmacht der taal? Superlatieven uit superlatieven. Elatieven in de duizendste macht. Kwadraten van kwadraten.

En op den weg daarheen hoor ik weer de geladen termen in de prediking van het „mensen-kind“ Ezechiël.

„Heiligheden der heiligheden, allerheiligste“, dat is zooveel als: er kan niets meer bij; gij, mensch, zijt door vrijmachtige hergeboorte gelegd volkomen, met hebben en houden, onder Zijn beslag.

Maar tevens: een binnenste voorhof en aflegging der priesterlijke kleederen, dat is: o, mensch, er kan

1) Het onderstaande is vervolg en slot van de overdenking, begonnen in het vorige nummer (31 Juli); tevens sluit het deze serie af.